

Макушина Г.І.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри
українознавства Одеської державної академії
будівництва та архітектури, м. Одеса

ЖИВОПИСНИЙ ДОРОБОК ЮРІЯ АНДРІЙОВИЧА МАКУШИНА

Сучасний культурний простір Миколаївщини неможливо уявити без творчих робіт Народного художника України, члена Національної спілки художників України та доцента кафедри дизайну Миколаївської філії Київського університету культури і мистецтв Юрія Андрійовича Макушина. За освітою скульптор, він є прикладом сучасної синтетичної особистості в мистецтві, що об'єднує своїм творчим доробком монументальну скульптуру, станкову скульптуру, живопис та графіку.

В сучасній літературі головним чином розкрита діяльність Ю. А. Макушина як скульптора-монументаліста [1, с. 125 – 126], [2, с. 214], [3, с. 234]. Мало уваги приділено живописному доробку митця. Тому дане дослідження присвячене саме цій проблемі.

Розглянемо основні етапи живописної творчості Ю. А. Макушина та охарактеризуємо їх. Живописом Юрій Андрійович займався в окремі періоди свого життя. Проте сам митець вважає себе в першу чергу живописцем. Звернемось до витоків живопису в творчості Ю. А. Макушина. Перший період був до вступу в Ленінградський художній інститут ім. І. Ю. Рєпіна (нині – Санкт-Петербурзька академія мистецтв). У 1951 р. Юрій Андрійович закінчив фабрично-заводське училище за спеціальністю столяр верстатник. У 1957 – 1962 рр. Ю. А. Макушин працював на суднобудівному заводі імені 61 комунара (нині – Миколаївський суднобудівний завод) на посаді маляра живописця. В цей період з'являється тяжіння до заняття живописом. Майбутній митець робив портрети співробітників, які відвідували його робоче місце в часи обідньої перерви. В результаті наполегливої праці п'ять портретів, виконаних олією, експонувались на Виставці досягнень народного господарства в Москві і отримали диплом.

З часом Юрій Андрійович почав відвідувати заняття у ізостудії, де познайомився зі своєю майбутньою дружиною Іною Вікторівною Шеховою (нині – Макушиною). Вона стала його джерелом натхнення. Створюючи полотна з її образом, майбутній майстер осягав премудрості живопису. Юрій Андрійович захоплювався мініатюрами. Збереглися невеликі портрети Іни Вікторівни та її подруг. Так з'явився «Портрет Іни Вікторівни» – це, етюд, зроблений олією на картоні, який сьогодні зберігається у фондах Миколаївського обласного художнього музею ім. В. В. Верещагіна. З другим художником Р. Я. Вайнштоком часто ходили на етюди та малювали околиці міста, Слобідку, Стрілку, сільські пейзажі, поля, стоги сіна. Заняття в ізостудії та робота над етюдами розвинули світогляд майбутнього майстра. Перший період живопису дав можливість пізнавати навколишній світ та знайти своє місце в ньому. Згодом з'явилась впевненість у реалізації бажання вступити до художнього навчального закладу.

Разом з дружиною Іною Вікторівною Юрій Андрійович вступає у 1962 р. до Ленінградського художнього училища імені В. Серова [2, с. 234]. Тут доля розпорядилася стати скульптором. Іну Вікторівну за результатами вступних іспитів зарахували на скульптурний факультет, а Юрія Андрійовича – на факультет живопису. Небажання розлучатися з дружиною під час занять, перспективи проживання в різних куточках великого міста та матеріальні труднощі змусили майбутнього митця обрати іншу професію перейти на скульптурний факультет.

Після складання вступних іспитів Юрій Андрійович використовує можливість зробити багато етюдів з краєвидами та міськими пейзажами Санкт-Петербурга, з цією метою відвідує Карельський півострів, де пише аквареллю. Але з початком навчального року і до кінця навчання в академії бракувало часу відвідувати пленери. Головною метою стало виконання навчальних завдань із скульптури, глибоке пізнання цього виду мистецтва та отримання достойної освіти.

Новий невеликий етап живописної творчості розпочався після закінчення інституту, коли дипломований скульптор повернувся до Миколаєва. Разом з Р. Я. Вайнштоком Ю. А. Макушин продовжив заняття аквареллю, що дало можливість з'явитися новим портретам та композиціям. З-під пензля митця побачили світ «Портрет Зінаїди Андріївни Макушиної» (завідувача фондами

Миколаївського обласного художнього музею), «Портрет Ольги Шубіної» (мистецтвознавця), «Портрет Надії Шехової», «Автопортрет».

У 1971 р. з живописних робіт, створених в Санкт-Петербурзі, відбулась перша виставка в малій виставковій залі Спільки художників. Проте вона висіла лише з ранку до обіду і з нею встигли ознайомитись лише художники. Після обіду виставку зняли у зв'язку з тим, що Юрій Андрійович виставився без узгодження із графічною секцією, тому голова художньої ради М. Ф. Бережний наказав її зняти.

Згодом заняття живописом припинились, тому що розпочався складний період створення великих скульптурних замовлень («Сталевий солдат» (1975 р.), «Прометей» (1977 р.), пам'ятник О. С. Пушкіну та ін.). Така праця вимагала докладання великих зусиль.

1990-ті рр. були важкими для представників творчих професій. Молода незалежна українська держава не потребувала великих скульптурних замовлень. Не оминула така доля і родину Макушиних. Скульптурних замовлень не було. Але Юрій Андрійович як творча особистість не зупиняється на досягнутому і повертається до живопису. Він багато читає та розмірковує. В результаті роздумів митця оживають на полотнах композиції філософського змісту. З'являється полотно «Остання сторінка буття». На ньому старий із сивою шевелюрою та бородою перегортає останню сторінку Книги Буття. Його оточують образи прочитаних подій, навколо старого обертаються картини битв від стародавніх часів до сьогодення. Митець попереджує про те, що війна може призвести до катастрофи. Друге масштабне полотно періоду – «Вигнання з Раю». На картині зображені Адам і Єва. Вона із сумом озирається на Рай, усвідомлюючи велику втрату. Адам рішуче йде в нікуди і веде жінку за собою. Навколо них змії, фантастичні птахи та звіри. Згодом Юрій Андрійович зафарбував змія.

Картина «Червоний вершник» була написана під впливом трагічних моментів дитинства. Основою армії в 1930-ті рр. була кавалерія. У 1937 р. у Юрія Андрійовича репресували батька, і не все життя у спогадах художника залишилися ті незабутні трагічні дитячі враження. У дитячих цих спогадах червоні вершники асоціювалися з роком, долею для незахищеної людини, особливо для художника.

У 2002 р. Юрій Андрійович пише картину «Малюнки на піску». Автор зобразив двох філософів, в одному з яких глядач може впізнати Сократа. Філософи ведуть спір на піску, намагаючись схематично зобразити свої догми, засновані на філософській спадщині стародавніх часів. Пісок символізує у художника непостійність та швидкоплинність часу. Тобто яким би глибоким та наближеним до пізнання істини не був спір, час все поглине. Все мине і втратить свій сенс.

Варто приділити увагу філософській композиції «Садівники землі», створеної у 2005 р. Художник переосмислює споконвічну тему вигнання в Раю. На полотні Адам і Єва летять у прозорій кулі. Художник увічнив момент, коли блискавка пронизує кулю для того, щоб перші люди опинилися на волі.

Юрій Андрійович є автором ще низки філософських композицій, як-то: «Луна земна і небесна» (2000 р.), «Безмовність» (2003 р.), «Біля дзеркала» (2003 р.), «Стрітєння» (2002 р.).

Іноді художнику доводилось виїжджати на природу. У мандрах він потрапляє до Пелагіївки. За враженнями з'являються декілька пейзажів: «Ранок» (2002 р.), «Спокій (Пелагіївка)» (2004 р.).

У 1990-ті рр. митця починають зарощувати на чисельні симпозиуми з живопису. Велика кількість живописних робіт була написана під час таких заходів. Вони проводились в різних містах країни: Грушівка (1993 р., 2004 р., 2006 р.), Гурзуф (2002 р., 2005 р.), Симеїз (2003 р.), Севастополь (2006 р.), Балаклава (2006 р.). Подорожі та нові враження давали Юрію Андрійовичу ідеї для нових полотен.

Відвідування Грушівки надихнуло митця писати велику кількість живописних етюдів та з плином часу повертатися до цієї тематики. Так побачили світ роботи «Осінній пейзаж» (2004 р.), «Осінь» (2004 р.), «Пороги на р. Південний Буг» (2006 р.). У Грушівці була створена композиція «Туман». На полотні весь каньйон оповитий осіннім туманом. Лише промінь сонця потрапив на частину берега, яка засяяла золотом. На передньому плані стоять спинами до глядача дві фігури чоловіка і жінки і дивляться на світло як на свої найкращі сподівання на майбутнє. Остання робота із

зображенням Грушівки була створена у 2020 р. і має назву «Вечір». Ввечері під могутнім камінням сіло відпочити немолоде подружжя. Чоловік замислився, а жінка домальовує свою роботу.

У 2002 р. відбувся перший симпозіум у Гурзуфі. Юрій Андрійович жив в майстерні К. О. Коровіна. Під час негоди, коли неможливо було писати природу, митцю прийшла ідея створити картину «Художник і модель». Згодом на цьому симпозіумі було створено десять пейзажних робіт. Виділимо полотно «Вид на Ай-Петрі». Тут поєднались всі пори року. В роботі «Вид на Адалари» митець зобразив пейзаж неподалік від дачі А. П. Чехова.

В період перебування вдруге на симпозіумі в Гурзуфі була створена композиція «Біг». Два кентаври, чоловік та жінка, біжать морським узбережжям. Вона – білошкіра із золотим волоссям, а він – грецького типу.

У 2003 р. митець бере участь у симпозіумі в Симеїзі. На створення пейзажів тут надихала сама природа: смарагдовий колір води, захід сонця. Виділимо роботу «Вдвох». Тут митець зобразив на такому фоні чоловіка і жінку, зачарованих станом природи. Також було створено автобіографічне полотно «Художник на пленері».

Під час симпозіуму в Севастополі увагу Юрія Андрійовича привернула західна частина міста, віддалена від цивілізації. На своїх полотнах художник приділив увагу темі зникаючого дня, зникаючого сонця. На одній з робіт на горизонті зображено дзеркало води, по якому розсіяно останні промені дня. На воді забули човен, в який художник вклав символ загубленого світу.

В Балаклаві Юрій Андрійович був декілька разів. Одного разу потрапив на симпозіум восени, після закінчення сезону. Результатом творчої поїздки стали полотна «Зима в Балаклаві», «Блакитна бухта», «Набережна в Балаклаві».

В Миколаєві живописні полотна Ю. А. Макушина глядач міг побачити під час персональних виставок в Миколаївському обласному музеї ім. В. В. Верещагіна (2005 р., 2010 р., 2020 р.), у виставковій залі Миколаївської філії Київського національного університету культури та мистецтв (2015 р.).

Таким чином, Юрій Андрійович Макушин має свій авторський стиль в живописі. Він формувався протягом всього життя. Митець добре організовує соціально-культурний матеріал, який привертає його увагу. На основі вивчення оточуючого світу на основі парадигми розроблених принципів, митець синтезує в собі індивідуальне та культурне. Результатом такого синтезу є великий живописний доробок Ю. А. Макушина, який він активно створював та поповнював протягом свого життя.

Список використаних джерел:

1. Людина року. Городянин року (1996 – 2017): Загальноміська програма: бібліографічний досвідник. – Миколаїв: Іліон, 2018. 235 с.
2. Николаевцы. *Энциклопедический словарь*. Николаев, 1999. С. 214.
3. Элита Николаевской области. 2011-2013 гг. *Энциклопедический биографический словарь-справочник в 4-х томах*. Николаев, 2013. Т. 2. С. 234.

Мерлянова О.А.,

кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач
кафедри хореографії ВП «МФ КНУКіМ», м. Миколаїв

ФЕНОМЕН КАФЕДРИ ХОРЕОГРАФІЇ ВП «МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ»

Навчальні заклади культури та мистецтв посідають певне місце в освітньому просторі України, бо культура і мистецтво відіграють чи не найпершу роль у вихованні підростаючого покоління, у формуванні національної самосвідомості, у збереженні етнічного коріння, у підвищенні загально-